

УДК 27-789.5:32-053.6:930.1«13/16»

Руслан Басенко

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри правознавства
Полтавського інституту економіки і права

basenko_ruslan@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4263-3570

Год Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії
та методики викладання історії Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка

god_boris5@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1715-1967

РАНЬОМОДЕРНА МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У ФОКУСІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА АМЕРИКАНСЬКОЇ ІСТОРИОГРАФІЙ

Мета дослідження – історіографічний аналіз і систематизація новітнього наративу американських, італійських, німецьких, англійських, французьких та польських історичних, культурологічних, релігієзнавчих, філософських та історико-педагогічних студій, де висвітлено антропологічну інтенційність, гуманістичний зміст, ціннісно-орієнтовані стратегії та людинотворчу роль молодіжної політики католицького ордену єзуїтів у ранній Новий час. Наукова новизна, насамперед, лежить у площині класифікації, історіографічного аналізу та контекстного коментування сучасних зарубіжних студій, автори яких розглядали історичні та соціокультурні аспекти заснування й реалізації молодіжної політики єзуїтів, виявляли її гуманістичний зміст, окреслювали предметне поле для майбутніх дискурсів світової єзуїстики. У дослідженні поглиблено розуміння цивілізаційної методології історіографічних досліджень, запропоновано нові підходи до класифікації історіографічного наративу зарубіжної єзуїстики, уведено поняття «концептуально-локаційний історіографічний кластер». Сучасна латинкова історіографія гуманістичного змісту молодіжної політики єзуїтів у ранній Новий час є достатньо об'ємною, масштабною за обсягами та тематикою предмету дослідження, що пов'язано, насамперед, із широкою амплітудою напрямів практично безперервної діяльності єзуїтів у світі вже близько п'яти століть поспіль. Розгляд теми запропоновано на основі виокремлення шести концептуально-локаційних історіографічних кластерів, у межах яких історичні студії об'єднано на підставі географічних і предметно-тематичних критеріїв: загальноісторичний, антолого-синтетичний, історико-антропологічний, персоналістичний, духовно-теологічний, освітньо-філософський. Підкреслено, що сучасна зарубіжна єзуїстика зробила значний крок у спростуванні хибних тверджень і фальсифікацій, що були поширені в попередньому історіографічному наративі щодо антигуманістичного та феодально-реакційного змісту суспільної діяльності єзуїтів. Для сучасної зарубіжної латинкової єзуїстики характерним є ціннісний підхід у висвітленні соціокультурних ініціатив Товариства Ісуса. Зарубіжні автори не вдаються до ангажованої риторики, міфотворчо-спекулятивного стилю викладу, у якому за необґрунтованими критеріями передчасно виділялися положення grata і non grata у формуванні історичного наративу. Історіографічний аналіз підтверджує, що сучасна латинкова єзуїстика в цілому відтворює цілісний образ єзуїтського гуманізму, засвідчує історичну об'єктивність і суспільну виправданість формування сучасної єзуїтської концепції цілісного, повного,

солідарного та інтегрального гуманізму як універсальної (планетарної) парадигми ціннісних орієнтирів людства, як філософії життєствердного та цілісного світорозуміння.

Ключові слова: *орден єзуїтів (Товариство Ісуса), гуманізм, новітня історіографія, єзуїстика, історіографічний діалог, латинкові студії, цивілізаційна методологія, концептуально-локаційний історіографічний кластер.*

Постановка проблеми. Нещодавно найчисельніший і найвпливовіший чернечий орден католицької церкви – Товариство Ісуса, відзначав 485- ліття із дня заснування. Транснаціональний характер діяльності ордену був помітним уже під час його утворення: засновник – іспанець Ігнатій Лойола, згуртував однодумців для присяги на вірність церкві на французькому Монмартрі, а центральним офісом генерала ордену, цілком природно, став Рим. Мультикультурність, глобалізація та динамічний розвиток – це ті атрибути, що збагачують міжнародний імідж єзуїтів, дають йому можливість відігравати вагомий роль в облаштуванні світового культурно-релігійного, освітнього та ціннісно-сміслового ландшафту.

Проактивний характер, інноваційні методи діяльності, особистісне забарвлення ініціатив ордену єзуїтів, їхня інтеграція у більшість країн світу, планетарна за масштабами та цілісна за змістом суспільна робота обумовлюють значний інтерес до Товариства Ісуса вчених-істориків, культурологів, філософів, теологів, релігієзнавців. Водночас чимало наративу єзуїстики позначено критичною, антиєзуїтською риторикою. Історики зіштовхуються зі складнощами відокремити наукове осмислення від власних релігійних або атеїстичних мотивів, деколи не вдається подолати трафаретно-шаблонні трактування та оцінки суспільної діяльності ченців-єзуїтів, що містилися в попередній історіографії. Відтак практично не висвітленим або ж несправедливо засудженим у значному масиві історіографії, виявився гуманістичний зміст суспільно-культурних та освітніх ініціатив єзуїтів, багата ученими XVII–XIX століть було проігноровано той факт, що орден єзуїтів став єдиною інституційною силою, яка на практиці втілювала ренесансно-гуманістичні ідеї у заснований ним європейській молодіжній політиці. Зовсім іншою стала ситуація із вивченням гуманістичного змісту молодіжної політики єзуїтів у сучасній зарубіжній історіографії. Учені, релігієзнавці та теологи накопичили значний масив фактологічного та аналітичного матеріалу, історіографічне осмислення якого значно збагатило науково правильне, історично об'єктивне та незаангажоване сприйняття гуманістичного змісту суспільно-культурної діяльності Товариства Ісуса.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз історіографічного аспекту історії Товариства Ісуса, також, інспіровано й методологічною актуальністю. Не викликає заперечень той факт, що історіографічна компонента в наш час набуває виняткового значення, сучасний метод наукового пізнання вмотивовано ідеєю переосмислення існуючих у науці стереотипів і квазінаукових положень, вектор новітньої історичної науки спрямовано на подолання ідеологічної антиномічності, безкомпромісної ригористичності, байдужої шаблонності та спорадичної поверховості у відтворенні суспільних явищ і подій минулого. Особливо важливим є втілення таких стратегій історіографічного аналізу в переосмисленні тем, зміст яких був пов'язаний із політико-ідеологічними та релігійно-конфесійними сферами життя суспільства, як-от суспільно-культурна діяльність ордену єзуїтів. Чималий масив єзуїстики є яскравою ілюстрацією ідеологічно заангажованих, прескриптивних і відверто популістсько-пропагандистських наративів, що були поставлені в основу антиєзуїтських налаштувань, передусім, некатолицьких регіонів світу. Тому, переосмислення феномену єзуїтизму в історіографічному вимірі є пізнавально, методологічно та світоглядно виправданим. Більше того, викриття фальсифікацій, замовчувань та атавізмів атеїстичного тоталітаризму в єзуїстиці, сприятиме появі нових історичних синтезів, в основу критеріїв побудови яких буде поставлено глибину та добросовісність наукового аналізу, залучення належної джерельної бази, фактологічність, обґрунтованість висновків, що забезпечить професіоналізацію історіографічного дискурсу.

Аналізуючи «історіографію історіографії» теми нашого дослідження слід підкреслити, що в зарубіжній історичній науці інтерес до осмислення існуючого наративу єзуїстики є досить високим. Варто назвати багаті історіо- та бібліографічні огляди П. Бегейна (Begheyn) [17-19], К. Богарта (Bogart) [19], Дж. О'Меллі (O'Malley) [30], Ш. Рабіна (Rabin) [35], Дж. Роуча (Roach) [36], А. Удіаса (Udias) [38], С. Яковенка [14] та інших. Платформою для історіографічних студій зарубіжної єзуїстики стали наукові альманахи «Studies in the Spirituality of Jesuits» та «Journal of Jesuit Studies». У вітчизняній історичній науці систематизація та аналіз сучасної зарубіжної єзуїстики лімітовані. Огляд і коментування окремих новітніх історичних досліджень із гуманістичного змісту діяльності ордену єзуїтів представлено у студіях Г. Навольської [8], А. Опрі [10], А. Папазової [11],

С. Серякова [12], Т. Шевченко [13]. Зверталися до історіографічних аспектів молодіжних ініціатив єзуїтів й автори статті [1-2; 4]. Певним внеском у систематизацію та аналіз зарубіжної історіографії з теми ренесансно-гуманістичного аспекту діяльності Товариства Ісуса стало видання співавтором статті бібліографічного покажчика «Європейський Ренесанс і молодіжна політика ордену єзуїтів» у якому зібрано 1992 тематичних бібліографічних свідчення, запропоновано концептуальний огляд зарубіжної та української історіографії порушеної у статті проблеми [1].

Науково-дослідні завдання цієї студії ми вбачаємо у виявленні, дослідженні та інтерпретації європейських та американських студій, у центрі пізнання яких був гуманістичний контекст і ренесансний характер суспільно-педагогічних ініціатив чину св. Ігнатія, теоретичні аспекти та практичні виміри їхньої реалізації у ранньомодерному європейському суспільстві. Хронологічні межі дослідження охоплюють два виміри: перший – конкретно-історичний – розгортання молодіжної політики єзуїтів у просторово-часових межах європейського раннього Нового часу; другий – історіографічний, що охоплює розвиток новітньої зарубіжної єзуїстики ХХ – початку ХХІ століття.

Не викликає заперечень теза про те, що однією з-поміж присутніх умов здійснення наукового пошуку є висвітлення стану наукової розробки досліджуваної проблеми. Це ставить перед дослідником завдання вивчення, періодизації та структурування тематичної історіографії, умотивовує до розкриття основних історіографічних положень на засадах проблемно-хронологічного підходу, принципах історизму, наступності, системності, пріоритетах історіографічних фактів та історіографічного діалогу. У новітньому зарубіжному історіографічному процесі конкретно-історичну панораму діяльності ордену єзуїтів представлено репрезентативно. Наявність значних за обсягами та широтою академічних зацікавлень студій історичного, культурологічного, філософського, релігійнознавчого, соціологічного, богословсько-теологічного, духовно-психологічного, історіографічного та джерелознавчого спрямування обумовлена активною присутністю, соціокультурною і людинотворчою значущістю гуманістичних ініціатив Товариства Ісуса у житті європейського суспільства. На основі географічних і предметно-тематичних критеріїв нами виокремлено шість концептуально-локаційних історіографічних кластерів, у яких об'єднано споріднені за тематикою та географією походження авторів дослідження.

Перший історіографічний кластер – загальноісторичний. У ньому систематизовано зарубіжні студії, у яких представлено історичну панораму та конкретно-історичний контекст становлення та розвитку ранньомодерної молодіжної політики єзуїтів, окреслено її передумови, з'ясовано зміст Католицької реформи (Контрреформації) в авангарді якої діяли ченці-єзуїти. Це, насамперед, наукові праці Е. Графтона (A. Grafton), М. Джонса (M. Johns), Р. Маккенні (R. Mackenney), М. Маллетта (M. Mullet), Р. Осборна (R. Osborne) та інших. Історики, насамперед, звертали увагу на соціокультурні передумови інтеграції ренесансно-педагогічної спадщини в генезу молодіжної політики єзуїтів, зокрема: дезінтеграцію європейського суспільства на початку ХVІ століття, кризу релігійних та освітніх інституцій, запит на оновлення суспільного життя та реформаційні рухи; державно-політичні, соціально-економічні та ментально-психологічні зміни, що спричинили перебудову середньовічного педагогічного ідеалу; розвиток проторенесансного руху «Нового благочестя» та поширення педагогічних ідей християнського гуманізму; розширення впливу ренесансної парадигми, її трансформація в контексті становлення релігійної педагогіки; інтеграція ренесансних цінностей у середовище іспанських (Алкала, Саламанка) та французьких («Modus Parisiensis») університетів; модернізаційний зміст Контрреформації та освітні візії пост-тридентської духовності [33].

Загальноісторичні студії дають змогу виявити суспільно-історичні детермінанти звернення Товариства Ісуса до гуманістичного досвіду європейського Відродження. З-поміж них учені називають: суперечність між широкою амплітудою завдань ордену та обмеженістю початкових напрямів його діяльності; необхідність підготовки власних кадрів ордену єзуїтів, їхньої освіти і виховання; взаємозв'язок між новаторством організаційно-ідеологічних засад орденської структури та віковою особливістю молоді, яка відчувала потребу в оновленні та інноваціях, сприймала та підтримувала нові форми суспільної взаємодії [22, р. 122; 26, р. 56].

Другий історіографічний кластер – антолого-синтетичний. У ньому об'єднано фундаментальні дослідження сучасної американської, італійської, іспанської, німецької, англійської, французької та польської єзуїстики, автори яких запропонували магістральні характеристики різних аспектів загальної історії ордену єзуїтів, звернули увагу на гуманістичну спрямованість молодіжних ініціатив ордену єзуїтів.

Антолого-синтетичний історіографічний кластер представлено, насамперед, новітньою американською єзуїстикою. Це такі учені як В. Бангерт (W. Bangert), Р. Бірлі (R. Bireley), О. Вільчес-Ландін (O. Vilches-Landin, S.J.¹), Г. Ганс (G. Ganss, S.J.), Дж. Донох'ю (J. Donohue, S.J.), Д. Летсон

¹ Позначення S. J. біля прізвища ученого означає його членство у Товаристві Ісуса.

(D. Letson), М. Малачі (M. Malachi), Дж. О'Меллі (J. O'Malley, S.J.), Р. Мерікс (R. Maryks), Дж. Олін (J. Olin), М. Перселл (M. Purcell), М. Хігінс (M. Higgins) та інші. Безперечно цінність американської езуїтики, насамперед, обумовлена увагою вчених до питань, що пов'язані з ідейно-принциповими засадами ордену езуїтів, системою методів і стратегій його діяльності. В американській історіографії діяльність Товариства Ісуса розглядалася, передусім, у духовно-культурній і соціальній площинах, вияскравлювався освітній аспект орденської ініціативи. Суттєвим був той факт, що матеріалом для досліджень американців слугувала широка джерельна та фактологічна база, а що головне – науковий, конфесійно незаангажований метод пізнання [16].

Розв'язанню проблем, пов'язаних із гуманістичною історією Товариства Ісуса, присвячений значний масив новітньої італійської та німецької науково-історичної традиції. Авторами досліджень переважно були члени езуїтського ордену. З-поміж них назвемо італійських – Ж. де Гібер (J. de Hyber, S.J.), М. Інлот (M. Inglot, S.J.), П.-Х. Кольвенбах (P.-H. Kolvenbach, S.J.), Дж. Омєнн (J. Aumann), М. Скадучо (M. Scaduto, S.J.), А. Скальйоне (A. Scaglione), А. Тонді (A. Tondi) і німецьких – Ш. Кіхле (St. Kiechle, S.J.), Х. Ранер (H. Rahner, S.J.) учених. У їхніх наукових доробках висвітлено загально-католицький зміст історії Товариства Ісуса, акцентовано увагу на етапах формування його духовності, християнської та еклезіальної ідентичності, а також розкрито вплив ордену езуїтів на тогочасну європейську систему релігійних, освітніх і соціокультурних уявлень. Характерною ознакою більшості досліджень німецької езуїтики була її протестантська ідеологія, якій підпорядковувався зміст і напрями вивчення Товариства Ісуса. Учені критично аналізували стратегії його діяльності, казуїстику, «викривали» контрреформаційний характер методів суспільно-педагогічної діяльності. З-поміж досліджень, об'єднаних нами у цій групі окремо слід виділити працю Ш. Кіхле, який є основоположником вивчення езуїтів як «учителів духовності». Його наукові висновки становлять безперечно цінність для формулювання та висвітлення науково-дослідних проблем у царині аналізу гуманітарно-ренесансного характеру молодіжної політики ордену езуїтів у ранній Новий час [5].

Загальноісторичні виміри суспільних ініціатив ордену езуїтів стали предметом студіювань у сучасній англійській і французькій історичній думці. Праці англійських учених – Дж. Бродрік (J. Brodrick, S.J.), Дж. Райт (J. Wright), М. Маллет (M. Mullet), Д. Мітчелл (D. Mitchell), К. Холіс (Ch. Hollis) та інших, свідчать про винятковий інтерес англійців до наукового та неупередженого висвітлення езуїтського минулого. Дослідники зосереджувалися на визначенні та описових історичних етапів інституціонування орденських осередків у країнах Європи, характеристиці персоналій, аналізові історико-культурного та цивілізаційного значення суспільної діяльності Товариства Ісуса. Натомість сучасні французькі вчені Ж. Лакутюр (J. Lacouture), М. Леруа (M. Leroy), Ш. Лом'є (Ch. Lomey), окрім загальноісторичних аспектів, звертали увагу на характер завдань і зміст соціокультурної роботи ордену езуїтів, духовне забезпечення їхніх освітніх ініціатив, а також аналізували сприйняття та відображення діяльності езуїтів у суспільних рецепціях. Так, Ш. Лом'є ґрунтовно проаналізував освітній зріз «Конституції Товариства Ісуса» (Lomie) [7], а М. Леруа запропонував діахроністичний вимір розвитку європейського «чорного міфу» про Товариство Ісуса (Lerua) [6]. Також слід назвати праці історика Г. Кодіна Мір (G. Codina Mir, S. J.), якому належить системне синтетичне дослідження з історії розвитку теоретичних засад моделі освіти ордену езуїтів.

Особливе місце в історичному наративі зарубіжної езуїтики займає польська історіографія, що обумовлено активною діяльністю Товариства Ісуса на землях Речі Посполитої. Це праці Л. Гжебеня (L. Grzebien, S.J.), Р. Даровського (R. Darowski, S.J.), С. Кота (S. Kot), Є. Кохановича (J. Kochanovich, S.J.), К. Лена (K. Len), Б. Натонського (B. Natonski), С. Обірка (S. Obirek, S.J.), Є. Пашенди (J. Paszenda, S.J.), Р. Пельчара (R. Pelczar), Л. Пехніка (L. Piechnic, S.J.), Я. Поплятека (J. Poplatek), І. Стасєвіч-Ясюкової (I. Stasiewicz-Jasiukowej) та інших. Учені розглянули зміст езуїтського шкільництва, проаналізували викладацький склад і структуру навчального процесу, висвітлили організаційно-педагогічні аспекти діяльності езуїтських шкіл, вивчили функціонування орденських осередків на польських землях. До кола наукових зацікавлень польських учених увійшли проблеми створення інфраструктури езуїтів – домів, колегіумів, конвіктів, бібліотек, театрів, музичних бурс, лікарень тощо.

Як бачимо, у сучасній зарубіжній академічній традиції історичне вивчення діяльності ордену езуїтів представлено загалом репрезентативно. Історики звертали увагу на суспільні аспекти заснування ордену, зміст, характер та особливості його соціокультурної діяльності, її релігійно-католицькі мотивації, розкривали стратегії та організаційно-інституційні механізми орденського шкільництва, аналізували роль національного фактору в інтеграції учителів-езуїтів до некатолицьких регіонів ранньомодерної Європи тощо. Проте в більшості названих досліджень поверховим залишилося висвітлено питання про місце і роль гуманістичних ідей європейського Відродження в генетичних витоках, змісті та реалізації ранньомодерної молодіжної політики ордену езуїтів.

Перші розвідки про вплив ціннісної традиції ренесансного гуманізму на єзуїтську діяльність почали з'являтися у Західній Європі у другій половині XIX – першій чверті XX століття. В останній чверті XX століття вивчення ренесансно-гуманістичного контексту діяльності єзуїтів значно активізувалося. Це було пов'язано, насамперед, із утвердженням соціальної доктрини католицизму, де було акцентовано увагу на християнсько-гуманістичному змістові духовного служіння церкви, наголошено на важливості досягнення повного характеру християнського гуманізму. Історичні студії, у яких запропоновано цілісний вимір гуманістичного контексту соціокультурної діяльності єзуїтів нами об'єднано у третій – історико-антропологічний історіографічний кластер. Це наукові доробки А. Боровського (A. Borowski), Г. Ганса (G. Ganss, S.J.), Ж. де Гібера (J. de Hyber, S.J.), А. Графтона (A. Grafton), Дж. Донох'ю (J. Donohue, S.J.), Л. Лукаша (L. Lukacs, S.J.), Дж. Оліна (J. Olin), Дж. О'Меллі (J. O'Malley, S.J.), А. Скальйоне (A. Scaglione), у яких було розглянуто окремі аспекти ренесансного підґрунтя соціокультурних ініціатив єзуїтів у європейському молодіжному середовищі раннього Нового часу.

Так, американець Дж. Олін у праці «Erasmus, Utopia, and the Jesuits: Essays on the Outreach of Humanism» звертає увагу на вплив християнського гуманізму Еразма Роттердамського та гуманітарно-ренесансного ідеалу «освітеного благочестя» на формування організаційно-ідеологічних засад освітньої моделі єзуїтів [32]. Італійський теолог Ж. де Гібер розглядав вплив духовного досвіду раннього Модерну, передусім християнського гуманізму «Devotio moderna», на побудову етосу освітнього методу єзуїтів, розкривав особливості та характер співвідношення у його структурі духовного та світського складників, аналізував вирішення рухом «девотон» питання про баланс зусиль і споглядання, молитви та раціональної ініціативи у житті особистості [3]. Польський дослідник А. Боровський у студії «Renesans a Humanizm Jezuicki» аналізував ренесансне підґрунтя ціннісно-смыслових та етико-моральних засад єзуїтської діяльності [20].

Важливе значення для започаткування історико-компаративних студій дослідження європейського Ренесансу та ранньомодерної діяльності Товариства Ісуса відіграли праці італійського вченого А. Скальйоне. У студії «The Liberal Arts and the Jesuit College System» дослідник аналізував генезу єзуїтської системи освіти як спадщину гуманізму епохи Відродження, звертає увагу на Реформацію та Католицьке Відродження як чинники становлення суспільного методу діяльності ченців-єзуїтів, окреслював шляхи засвоєння ними гуманістичного престижу європейського Ренесансу [37].

Важливе теоретико-методологічне значення для розкриття ранньомодерного єзуїтського гуманізму становлять наукові доробки американця А. Графтона, який у праці «From Humanism to the Humanities. Education and the Liberal Arts in Fifteenth and Sixteenth Century Europe» розглянув історичну специфіку реалізації гуманізму в освіті та «мистецтвах» («artibus») ранньомодерної доби, окреслив магістральні лінії та стратегії розвитку тогочасної гуманітарної освіти, зокрема студій ордену єзуїтів [22].

Беззаперечний пріоритет в осмисленні шляхів розвитку ренесансно-гуманістичних ідей у ранньомодерній молодіжній політиці єзуїтів належав американцю, члену єзуїтського ордену Дж. О'Меллі. У монографіях «The First Jesuits» та «The Jesuits: a History From Ignatius to the Present», а також численних студіях учений розглянув гуманістичний зміст освіти у колегіумах ордену єзуїтів, проаналізував шляхи упровадження єзуїтами програми «studia humanitatis», яку розумів як систему заходів, спрямованих на формування мистецтва бути людиною [27-28].

На початку XXI століття світ побачили нові праці згадуваного вже Дж. О'Меллі «Jesuit Schools of Humanities Yesterday and Today» та С. Белла «Jesuit Humanism and Radical Christianity», де було уточнено реалізацію окремих аспектів ренесансно-гуманістичного методу упорядкування суспільної діяльності в молодіжній політиці Товариства Ісуса. Для розкриття гуманістичного контексту діяльності ордену єзуїтів вагоме значення становить визначення Дж. О'Меллі гуманістичних принципів єзуїтської освіти: професійна та літературно-риторична підготовка, етико-моральна орієнтація та добродієвість, досвід, роздуми, педагогічна дія, суспільне благо, мистецтво красномовства, єдність духовного, розумового і фізичного виховання [29].

Значно посилюють інформаційно-фактологічний контент порушеної теми матеріали зарубіжних тематичних збірників наукових праць. З-поміж них назвемо такі: «Ignacio de Loyola y su Tiempo» (Іспанія, 1992 рік), «Jezuici a Kultura Polska» (Польща, 1993 рік), «Z dziejow Szkolnictwa Jezuickiego w Polsce: Wybor Artykulow» (Польща, 1994 рік), «A History of the University in Europe. Universities in Early Modern Europe (1500-1800)» (Велика Британія, 1996 рік), «Renaissance Humanism: Foundations, Forms, and Legacy» (США, 1988 рік), «Church, Culture & Curriculum: Theology and Mathematics in the Jesuit Ratio Studiorum» (США, 1999 рік), «Jesuit Education 21: Conference Proceedings on the Future of Jesuit Higher Education» (США, 2000 рік), «The Jesuit Ratio Studiorum. 400th Anniversary Perspectives» (США, 2000 рік), «Wklad Jezuitow do Nauki i Kultury w

Rzeczypospolitej Obojga Narodow i Pod Zaborami» (Польща, 2004 рік), «Jesuit Education and The Classics» (Велика Британія, 2009 рік), «A Companion to Ignatius of Loyola: Life, Writings, Spirituality, Influence» (США, 2014 рік).

Четвертий, п'ятий і шостий історіографічні кластери об'єднують значно менше досліджень, проте систематизовані у них наукові праці виявляють важливі аспекти гуманістичного контексту ранньомодерної молодіжної політики єзуїтів. Так, у четвертому – персоналістичному історіографічному кластері об'єднано зарубіжні наукові студії, що присвячені репрезентації історичних портретів засновників молодіжної політики єзуїтів, контекстуальній інтерпретації їхнього життєвого і творчого шляху. Окремим постатям ранньомодерної молодіжної політики (засновник єзуїтів Ігнатій Лойола, гуманісти Еразм Роттердамський, Х.Л. Вівес, Хіменес де Сісерос та інші) присвячено праці Дж. Бродріка (J. Brodrick), Г. Ганса (G. Ganss, S.J.), Х. Грей (H. Gray), П. Емоне (P. Emonet), Р. Марека (R. A. Maryks), Т. Реїллі, (Т. О'Рейлі) та інші. Учені на основі вивчення першоджерел («Заповіту прочанина» та «Духовних вправ» Ігнатія Лойоли тощо) виокремили джерела, конкретизували соціокультурні умови та окреслили чинники становлення гуманістичної ідентичності засновників молодіжної політики єзуїтів, висвітлили зміст духовно-педагогічного та етико-антропологічного вчення перших єзуїтів та гуманістів [31-32; 34].

П'ятий історіографічний кластер – духовно-теологічний, у якому представлено наукові праці щодо ціннісних, богословських та етико-моральних аспектів ранньомодерної молодіжної політики єзуїтів. Генетичні витоки та християнсько-педагогічний зміст духовної ідентичності чину св. Ігнатія знайшли відображення у працях таких учених як Л. Бернарт (L. Beirnaert), Ж. Боттро (J. Botto), Ж.-М. Глор'є (J.-M. Gloria, S.J.), Ф. Імода (F. Imodo, S.J.), Ж. Кюссон (J. Cousson), Х. Меллоні (J. Melloney, S.J.), Е. Пуссе (E. Pusse), Ф. Руло (F. Rulo) та інших.

У шостому історіографічному кластері – освітньо-філософському, об'єднано сучасні зарубіжні наукові студії, де запропоновано цілісний розгляд єзуїтських практик освіти, проаналізовано універсальність системи освіти Товариства Ісуса, а також окреслено освітософський зміст принципів єзуїтського освітнього стандарту Ratio Studiorum. Освітні аспекти ранньомодерної молодіжної політики єзуїтів відбито в працях таких учених як В. Вінсент (V. Vincent), Г. Гансс (G. Ganss, S.J.), Г. Гміртек (G. Hmiretek), У. Дове (U. Dove), В. Жмудзінський (V. Zhmudinsky S.J.), Ж.-М. Ле Галь (J.-M. Le Gal), Л. Лукаш (L. Lukacs, S.J.), С. Негруццо (S. Negruzzo), Ф. Ногес (F. Noges), П. Шор (P. Shor) та інших. Важливе значення для розуміння ціннісних основ єзуїтської освіти становлять висновки Г. Гансса, Дж. Каїнулаїнен та Л. Лукаша про доброчесність і громадянські пріоритети єзуїтського виховання, про гуманістично-гуманітарні засади єзуїтської освіти, особливості функціонування шкіл Товариства Ісуса для орденської та світської молоді, літературно-гуманістичний зміст єзуїтської освіти [21; 23; 25]. Сутнісними ідейно-теоретичними характеристиками єзуїтської педагогіки вчені називали такі атрибути як досвід, роздуми та дії, а також звертали увагу на інтерактивну спрямованість, релігійний плюралізм, стратегії реалізації індивідуального та лінійного підходів виховання в системі єзуїтського шкільництва. Значний інтерес для осмислення освітньої філософії єзуїтів були висновки італійської дослідниці С. Негруццо про універсалізм, цілісність і ціннісно-смыслову визначеність єзуїтської освітньої програми, її концептуальну та організаційно-педагогічну обґрунтованість. Усе це, на думку вченої, дає підстави про розгляд єзуїтського освітнього стандарту «Ratio Studiorum» як вершини та джерела католицької педагогіки [9, с. 88]. Звернули увагу вчені й на місце і роль підприємливості та економічних компетентностей особистості в системі єзуїтської освіти, ціннісні основи якої інтерпретували протестантську етику праці та заощадливості. Так, сучасний дослідник Р. Агуадо спільно з іншими веде мову про бізнес-освіту єзуїтів, яка базувалася на ідеї стійкого розвитку та гідності особистості [15, р. 14].

Важливе місце в контексті історичної екстраполяції гуманістичних засад єзуїтської освіти на сучасний соціогуманітарний ландшафт, становлять праці, що присвячені розкриттю педагогічного змісту сучасної педагогічної парадигми ордену єзуїтів – «cura personalis» («піклування про особистість»). Це наукові доробки генерала єзуїтів П.-Х. Кольвенбаха (P.-H. Kolvenbach, S.J.) «Cura Personalis», «Воспитание в духе св. Игнатия», Б. Гедера (B. T. Geger) «Cura Personalis: Some Ignatian Inspirations», у яких було розглянуто засадничі положення концепції «cura personalis» – цілісне виховання підростаючого покоління, реалізація індивідуального підходу, увага та піклування про особистість, як учня, так і викладача [24].

Представлений інтертекст сучасної зарубіжної історіографії гуманістичного змісту ранньомодерної молодіжної політики єзуїтів свідчить, що проблема ренесансного підґрунтя єзуїтських суспільно-педагогічних ініціатив знайшла у ньому належне висвітлення. Зарубіжні учені констатували належність єзуїтського методу суспільної діяльності до гуманістичної парадигми

Ренесансу, запропонували аналіз і наукове осмислення окремих аспектів прояву ренесансно-гуманістичної ідеології в освітній діяльності єзуїтів. Зміст наукових студій, що об'єднані нами в шести історіографічних кластерах, дає підстави говорити про історіографічне відображення як джерельне свідчення, як підставу верифікації єзуїтського гуманізму. Водночас слід констатувати, що в зарубіжній історіографії не запропоновано цілісне висвітлення європейської молодіжної політики єзуїтів у ранній Новий час. На сьогодні також відсутня цілісна історична синтеза, зміст якої б всебічно та системно розкривав розвиток основних тенденцій ренесансного досвіду освіти і виховання у соціокультурних ініціативах Товариства Ісуса. Поза увагою проаналізованих наративів опинилися передумови, етапи, характер, напрями, рівні та особливості інтеграції ренесансно-педагогічної спадщини в суспільно-релігійну діяльність ченців-єзуїтів.

Джерела та література:

1. Басенко, Р. (2017). *Європейський Ренесанс і молодіжна політика ордену єзуїтів: бібліографічний покажчик* / наук. ред. Б. Год. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка.
2. Басенко, Р. О. (2014). Молодіжна політика ордену єзуїтів XVI–XVII століть у сучасному східнослов'янському історіографічному дискурсі. *Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки*, 22 (315), 7-13.
3. Гибер, Ж. (2010). *Духовность Общества Иисуса: исторический очерк*. Москва: Ин-т филос., теол. и ист. св. Фомы.
4. Год, Б., Год, Н. (2016). *Наука доброчесності» гуманіста Еразма Роттердамського*. Полтава: Полтавський літератор.
5. Кихле, Ш. (2004). *Игнатий Лойола. Учитель духовности*. Москва: Истина и Жизнь.
6. Леруа, М. (2001). *Миф о иезуитах: от Беранже до Мишле*. Москва: Языки славянской культуры.
7. Лом'є, Ш. (2005). Історія ордену єзуїтів : аналіз конституцій єзуїтів. *Всесвіт: журн. іноземної літератури*, 11-12, 221-228.
8. Навольська, Г. І. (2017). Інституціонування культурно-освітньої діяльності ордену єзуїтів у ранньомодерному українському суспільстві : концептуальні акценти історико-педагогічної феноменології. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка*, 1 (18), 47-54.
9. Негруццо, С. (2010). Ratio Studiorum иезуитов – вершина и источник католической педагогики. В кн. *Религиозное образование в России и Европе в XVI веке* (с. 88-99). Санкт-Петербург: Изд-во РХГА.
10. Опря, А. В. (2009). Орден єзуїтів та його діяльність на українських землях у XVI–XVII ст. в сучасній українській історіографії. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка. Історичні науки. На пошану академіка В. А. Смоля, 19*, 134-140.
11. Папазова, А. В. (2016). Вивчення діяльності ордену єзуїтів на українських землях в останній третині XVI – першій половині XVII ст. дослідниками незалежної України. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*, 17, 56-67.
12. Серяков, С. О. (2012). Черговий крок у спростуванні «чорної легенди» про єзуїтів. *Схід-Захід: іст.-культ. зб.* Харків: НТМТ, 13-14, 386-401.
13. Шевченко, Т. М. (2005). Огляд західної наукової історіографії Товариства Ісуса. *Український історичний журнал*, 1 (460), 165-180.
14. Яковенко, С. Г. (2006). Иезуиты и Россия : историографический аспект, материалы российских архивов по истории иезуитов в России. В кн. М. Инглот, Е. Токарева (Ред.), *Россия и иезуиты. 1772-1820*: сб. материалов Междунар. конф. (с. 28-47). Москва: Наука.
15. Aguado, R., Alcañiz, L., Retolaza, L. & Albareda, L. (2016). Jesuit Business Education Model: In Search of a New Role for the Firm Based on Sustainability and Dignity. *Journal of Technology Management & Innovation*, 11, 1, 12-18.
16. Bangert, W. (1986). *A History of the Society of Jesus*. St. Louis: Institute of Jesuit Sources.
17. Begheyn, P. (1981). A Bibliography on St. Ignatius' Spiritual Exercises. A Working-Tool for American Students. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 13, 2, 55.
18. Begheyn, P. (1996). Bibliography on the History of the Jesuits. Publications in English, 1900-1993. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 28, 1, 50.
19. Begheyn, P., & Bogart, K. (1991). A Bibliography on St. Ignatius's Spiritual Exercises. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 23, 3, 50.

20. Borowski, A. (1993). *Renesans a Humanizm Jezuicki. Jezuici a Kultura Polska*. Krakow: WAM, 35-40.
21. Ganss, G. E. (1981). Towards Understanding the Jesuit Brothers' Vocation, Especially as Described in the Papal and Jesuit Documents. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 13, 3, 68.
22. Grafton, A., & Jardine, L. (1986). *From Humanism to the Humanities. Education and the Liberal Arts in Fifteenth and Sixteenth Century Europe*. Cambridge: Harvard University Press.
23. Kainulainen, J. (2018). Virtue and Civic Values in Early Modern Jesuit Education. *Journal of Jesuit Studies*, 5, 4, 530-548.
24. Kolvenbach, P.-H. (2007). "Cura Personalis". *Review of Ignatian Spirituality*, XXXVIII, 114, 9-17.
25. Lukacs, L. (1999). A History of the Jesuit Ratio Studiorum. *Church, Culture Curriculum: Theology and Mathematics in the Jesuit Ratio Studiorum*. Philadelphia: Saint Joseph's University Press, 17-46.
26. Mullet, M. (1999). *The Catholic Reformation*. New York: Routledge.
27. O'Malley, J. W. (1995). *The First Jesuits*. Cambridge : Harvard University Press.
28. O'Malley, J. W. (2014). *The Jesuits: a History From Ignatius to the Present*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
29. O'Malley, J. W. (2015). Jesuit Schools of Humanities Yesterday and Today. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, Spring, 47, 1, 1-34.
30. O'Malley, J. W. (2018). Past, Present, and Future of Jesuit Studies : Historiographical Thoughts. *Journal of Jesuit Studies*, 5, 4, 501-510.
31. Olin, J. (1990). *Catholic Reform: From Cardinal Ximenes to the Council of Trent, 1495-1563*. New York: Fordham University Press.
32. Olin, J. (1994). *Erasmus, Utopia, and the Jesuits: Essays on the Outreach of Humanism*. New York: Fordham University Press.
33. Osborne, R. (2006). *Civilization A New History of the Western World*. London: Jonathan Cape.
34. Purcell, M. (1981). *First Jesuit: St. Ignatius Loyola (1491-1556)*. Chicago: Loyola University Press.
35. Rabin, S. (2014). Early Modern Jesuit Science. A Historiographical Essay. *Journal of Jesuit Studies*, 1, 1, 88-104.
36. Roach, J. (1968). *A Bibliography of Modern History*. Cambridge : Cambridge University Press.
37. Scaglione, A. (1986). *The Liberal Arts and the Jesuit College System*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Co.
38. Udias, A. (2019). Jesuit Contribution to Science 1814-2000: A Historiographical Essay. *Jesuit Historiography Online*. Consulted online on 10 May 2019.

References

1. Basenko, R. (2017). *Yevropeyskyi Renesans i Molodizhna Polityka Ordenu Yezuitiv [European Renaissance and Youth Policy for the Jesuit Order]: bibliografichnyi pokazhchyk*. Poltava: PNPU im. V. H. Korolenka, Studies of Humanism Jesuits [in Ukrainian].
2. Basenko, R. O. (2014). Molodizhna Polityka Ordenu Yezuitiv XVI-XVII Stolit u Suchasnomu Skhidnoslovianskomu Istoriohrafichnomu Dyskursi [The Youth Policy of the Jesuit Order of the 16th-17th Centuries in the Modern East-Slavic Historiographical Discourse]. *Visnyk Cherkaskoho Universytetu: nauk. zhurn. Serii: Istorychni nauky [Cherkassy University Bulletin: Scientific Journal. Series: Historical Sciences]*, 22 (315), 7-13 [in Ukrainian].
3. Giber, Zh. (2010). *Duhovnost Obshchestva Iisusa. Istoricheskij Ocherk [Spirituality of the Society of Jesus. Historical Essay]*. Moskva: In-t filos., teol. i ist. sv. Fomy [in Russian].
4. Hod, B., & Hod, N. (2016). «*Nauka dobrochesnosti» humanista Erazma Rotterdamskoho [“The Science of Integrity” by humanist Erasmus of Rotterdam]*. Poltava: Poltavskyi literator [in Ukrainian].
5. Kihle, Sh. (2004). *Ignatij Lojola. Uchitel Duhovnosti [Ignatius Loyola. Spirituality Teacher]*. Moskva: Istina i Zhizn [in Russian].
6. Lerua, M. (2001). *Mif o Iezuitah: ot Beranzhe do Mishle [Jesuit Myth: from Beranger to Michelet]*. Moskva: Jazyki Slavjanskoj Kultury [in Russian].
7. Lomie, Sh. (2005). *Istoriia Ordenu Yezuitiv: Analiz Konstytutsii Yezuitiv [History of the Jesuit Order: An Analysis of the Jesuit Constitution]*. *Vsesvit: Zhurnal Inozemnoi Literatry [Universe: Foreign Literature Magazine]*, 11-12, 221-228 [in Ukrainian].
8. Navolska, H. I. (2017). *Instytutstiiuvannia Kulturno-Osvitnoi Diialnosti Ordenu Yezuitiv u Rannomodernomu Ukrainському Suspilstvi: Kontseptualni Aktsenty Istoryko-Pedahohichnoi Fenomenologii [Institution of Cultural and Educational Activities of the Jesuit Order in the Early Modern Ukrainian Society: Conceptual Accents of Historical and Pedagogical Phenomenology]*.

- Naukovyi Visnyk Melitopolskoho Derzhavnoho Pedagogichnoho Universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: Pedagogika [Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University Named after Bogdan Khmelnytsky. Series: Pedagogy]*, 1 (18), 47-54 [in Ukrainian].
9. Negrucco, S. (2010). Ratio Studiorum Iezuitov – Vershina i Istochnik Katolicheskoy Pedagogiki [Jesuit Ratio Studiorum – the Top and Source of Catholic Pedagogy]. In *Religioznoe Obrazovanie v Rossii i Evrope v XVI veke [Religious Education in Russia and Europe in the XVI Century]* (pp. 88-99). Sankt-Petersburg: Izd-vo RHGA [in Russian].
  10. Opria, A. V. (2009). Orden Yezuitiv ta Yoho Diialnist na Ukrainskykh Zemliakh u XVI-XVII st. v Suchasni Ukrainskii Istoriohrafii [The Order of the Jesuits and Their Activities on Ukrainian Lands in the XVII-XVIII Centuries in Modern Ukrainian Historiography]. *Naukovi Pratsi Kamianets-Podilskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni I. Ohienka. Istorychni nauky. Na poshanu akademika V. A. Smoliia [Scientific Works of Kamenets-Podolsky National University Named after I. Ogienko. Historical Sciences. In Honor of Academician V. A. Smolia]*, 19, 134-140 [in Ukrainian].
  11. Papazova, A. V. (2016). Vyvchennia Diialnosti Orдену Yezuitiv na Ukrainskykh Zemliakh v Ostannii Tretyni XVI – Pershii Polovyni XVII st. Doslidnykamy Nezaleznoi Ukrainy [Studying the Activity of the Jesuit Order on Ukrainian Lands in the Last Third of the XVIth – the First Half of the XVIIth Century Researchers of Independent Ukraine]. *Visnyk Mariupolskoho Derzhavnoho Universytetu. Serii: Istoriia. Politolohiia [Bulletin of the Mariupol State University. Series: History. Politology]*, 17, 56-67 [in Ukrainian].
  12. Sieriakov, S. O. (2012). Chervoyi Krok u Sprostuvanni «Chornoj Lehendy» pro Yezuitiv [Another Step in Refuting the “Black Legend” about the Jesuits]. *Skhid-Zakhid [East-West]*. Kharkiv: NTMT, 13-14, 386-401 [in Ukrainian].
  13. Shevchenko, T. M. (2005). Ohliad Zakhidnoi Naukovoї Istoriohrafii Tovarystva Isusa [Review of the Western Scientific Historiography of the Society of Jesus]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Magazine]*, 1 (460), 165-180 [in Ukrainian].
  14. Jakovenko, S. G. (2006). Iezuity i Rossija: Istoriograficheskij Aspekt, Materialy Rossijskikh Arhivov po Istorii Iezuitov v Rossii [Jesuits and Russia: a Historiographical Aspect, Materials of Russian Archives on the History of Jesuits in Russia]. In *Rossija i Jezuity 1772-1820 [Russia and the Jesuits. 1772-1820]* (pp. 28-47) Moskov: Nauka [in Russian].
  15. Aguado, R., Alcañiz, L., Retolaza, L., & Albareda, L. (2016). Jesuit Business Education Model: In Search of a New Role for the Firm Based on Sustainability and Dignity. *Journal of Technology Management & Innovation*, 11, 1, 12-18. [in Chile].
  16. Bangert, W. (1986). *A History of the Society of Jesus*. St. Louis: Institute of Jesuit Sources.
  17. Begheyn, P. (1981). A Bibliography on St. Ignatius’ Spiritual Exercises. A Working-Tool for American Students. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 13, 2, 55.
  18. Begheyn, P. (1996). Bibliography on the History of the Jesuits. Publications in English, 1900-1993. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 28, 1, 50.
  19. Begheyn, P., & Bogart, K. (1991). A Bibliography on St. Ignatius’s Spiritual Exercises. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 23, 3, 50.
  20. Borowski, A. (1993). Renesans a Humanizm Jezuicki [Renaissance and Humanism Jesuit]. *Jezuici a Kultura Polska – Jesuits and Culture Poland*. Krakow: WAM, 35-40 [in Poland].
  21. Ganss, G. E. (1981). Towards Understanding the Jesuit Brothers’ Vocation, Especially as Described in the Papal and Jesuit Documents. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS*, 13, 3, 68.
  22. Grafton, A. & Jardine, L. (1986). *From Humanism to the Humanities. Education and the Liberal Arts in Fifteenth and Sixteenth Century Europe*. Cambridge: Harvard University Press.
  23. Kainulainen, J. (2018). Virtue and Civic Values in Early Modern Jesuit Education. *Journal of Jesuit Studies*, 5, 4, 530-548. doi: <https://doi.org/10.1163/22141332-00504003>.
  24. Kolvenbach, P.-H. (2007). “Cura Personalis”. *Review of Ignatian Spirituality*, XXXVIII, 114, 9-17.
  25. Lukacs, L. (1999). A History of the Jesuit Ratio Studiorum. *Church, Culture Curriculum: Theology and Mathematics in the Jesuit Ratio Studiorum*. Philadelphia: Saint Joseph’s University Press, 17-46.
  26. Mullet, M. (1999). *The Catholic Reformation*. New York: Routledge.
  27. O’Malley, J. W. (1995). *The First Jesuits*. Cambridge: Harvard University Press.
  28. O’Malley, J. W. (2014). *The Jesuits: a History From Ignatius to the Present*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
  29. O’Malley, J. W. (2015). Jesuit Schools of Humanities Yesterday and Today. *STUDIES IN THE SPIRITUALITY OF JESUITS, Spring*, 47, 1, 1-34.
  30. O’Malley, J. W. (2018). Past, Present, and Future of Jesuit Studies: Historiographical Thoughts. *Journal of Jesuit Studies*, 5, 4, 501-510. doi:.

31. Olin, J. (1990). *Catholic Reform: From Cardinal Ximenes to the Council of Trent, 1495-1563*. New York: Fordham University Press.
32. Olin, J. (1994). *Erasmus, Utopia, and the Jesuits: Essays on the Outreach of Humanism*. New York: Fordham University Press.
33. Osborne, R. (2006). *Civilization A New History of the Western World*. London: Jonathan Cape [in Great Britain].
34. Purcell, M. (1981). *First Jesuit: St. Ignatius Loyola (1491-1556)*. Chicago: Loyola University Press.
35. Rabin, S. (2014). Early Modern Jesuit Science. A Historiographical Essay. *Journal of Jesuit Studies*, 1, 1, 88-104. doi: <https://doi.org/10.1163/22141332-00101006>.
36. Roach, J. (1968). *A Bibliography of Modern History*. Cambridge: Cambridge University Press.
37. Scaglione, A. (1986). *The Liberal Arts and the Jesuit College System*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Co. doi : <https://doi.org/10.1075/z.26>.
38. Udias, A. (2019). Jesuit Contribution to Science 1814-2000: A Historiographical Essay. *Jesuit Historiography Online*. Consulted online on 10 May 2019. doi: http://dx.doi.org/10.1163/2468-7723_jho_COM_192552.

Ruslan Basenko, Nataliia Hod

THE YOUTH POLICY JESUIT ORDER IN THE EARLY MODERN PERIOD IN THE FOCUS OF EUROPEAN AND AMERICAN HISTORIOGRAPHY

The purpose of the article is historiographic analysis and systematization of the newest narrative of American, Italian, German, English, French and Polish historical, cultural, religious, philosophical and historical-pedagogical studies, which highlighted anthropological intentionality, humanistic and humanistic Catholic Jesuit Order in the early modern period. The research novelty, first of all, lies in the field of classification, historiographic analysis and contextual commenting of contemporary foreign studies, whose authors considered the historical and sociocultural aspects of the founding and implementation of Jesuit youth policy, revealed its humanistic content, outlined the subject field for the world. The study deepened the understanding of the civilizational methodology of historiographic research, proposed new approaches to the classification of historiographic narratives of foreign Jesuits, introduced the concept of "conceptual and location historiographic cluster".

Contemporary Latin historiography of the humanistic content of Jesuit youth policy in the early modern period is sufficiently voluminous, large in scope and subject of study, which is connected, first of all, with the broad amplitude of Jesuit activities in the world for almost five centuries. The consideration of the topic is proposed on the basis of the separation of six conceptually-location historiographic clusters, within which historical studies are combined on the basis of geographical and subject-thematic criteria: general historical, anthologically synthetical, historical and anthropological, personal, spiritual and theological, educational and philosophical. It is emphasized that contemporary foreign Jesuitism has taken a significant step in refuting the false statements and falsifications that were widespread in the previous historiographical narrative regarding the anti-humanistic and feudal-reaction content of Jesuit social activity. The contemporary foreign Latin Jesuitism is characterized by a value approach in covering the socio-cultural initiatives of the Society of Jesus. Foreign authors do not resort to engaged rhetoric, a myth-speculative style of presentation, which prematurely distinguished the positions of grata and non grata in the formation of historical narrative by unjustified criteria. Historiographic analysis confirms that modern Latin Jesuitism as a whole reproduces a holistic image of Jesuit humanism, attests to the historical objectivity and social justification of the formation of a modern Jesuit concept of a holistic, complete, solidary and integral humanism as universal holistic understanding.

Key words: *Jesuit Order (Society of Jesus), humanism, modern historiography, Jesuitism, historiographic dialogue, Latin studies, civilization methodology, conceptual and location historiographic cluster.*